

Säkra livsmedel

Sammanfattning

I betänkande 2007/08:MJU12 behandlas 27 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2007 om säkra livsmedel. Motionerna tar upp frågor som rör bl.a. märkning av livsmedel, ingredienser, småskalig verksamhet och livsmedelshygien.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks i huvudsak med hänvisning till gällande lagstiftning eller till pågående arbete i Sverige och EU.

I betänkandet finns sju reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Bakgrund	5
Regelverk för märkning	5
Regelverk för livsmedelshantering	6
Utskottets överväganden	7
Livsmedelsmärkning och ingredienser	7
Transfetter	11
Livsmedelstillsatser	13
Livsmedelshantering m.m.	16
Dricksvatten	22
Reservationer	24
1. Livsmedelsmärkning, punkt 1 (s, v)	24
2. Livsmedelsmärkning, punkt 1 (mp)	24
3. Transfetter i livsmedel, punkt 2 (s, v)	25
4. Transfetter i livsmedel, punkt 2 (mp)	26
5. Livsmedelshantering m.m., punkt 4 (s, v)	26
6. Livsmedelshantering m.m., punkt 4 (mp)	27
7. Dricksvattenskampanj, punkt 6 (v)	27
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	29
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007	29

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Livsmedelsmärkning

Riksdagen avslår motionerna 2007/08: MJ243 yrkandena 2–5, 2007/08: MJ279, 2007/08: MJ282, 2007/08: MJ316, 2007/08: MJ337 och 2007/08: MJ418.

Reservation 1 (s, v)

Reservation 2 (mp)

2. Transfetter i livsmedel

Riksdagen avslår motionerna 2007/08: MJ262 yrkandena 1 och 2, 2007/08: MJ272 yrkandena 1 och 2, 2007/08: MJ288, 2007/08: MJ355 och 2007/08: MJ442.

Reservation 3 (s, v)

Reservation 4 (mp)

3. Livsmedelstillsatser

Riksdagen avslår motionerna 2007/08: So426 yrkande 5 och 2007/08: MJ292.

4. Livsmedelshantering m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2007/08: MJ217, 2007/08: MJ239, 2007/08: MJ268, 2007/08: MJ285, 2007/08: MJ334 och 2007/08: MJ368.

Reservation 5 (s, v)

Reservation 6 (mp)

5. Livsmedelslagen

Riksdagen avslår motionerna 2007/08: MJ206 och 2007/08: MJ341.

6. Dricksvattenskampanj

Riksdagen avslår motion 2007/08: MJ365 yrkande 5.

Reservation 7 (v)

Stockholm den 11 mars 2008

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Anders Ygeman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Ygeman (s), Claes Västerteg (c), Ola Sundell (m), Jeppe Johnsson (m), Carina Ohlsson (s), Bengt-Anders Johansson (m), Bo Bernhardsson (s), Anita Brodén (fp), Sofia Arkelsten (m), Rune Wikström (m), Wiwi-Anne Johansson (v), Erik A Eriksson (c), Tina Ehn (mp), Helén Pettersson i Umeå (s), Irene Oskarsson (kd) och Dan Nilsson (s).

Redogörelse för ärendet

Bakgrund

Under allmänna motionstiden 2007 väcktes ett antal motioner med sammanlagt 27 motionsyrkanden inom området för säkra livsmedel. Flertalet av de frågor som här berörs har tidigare behandlats av utskottet bl.a. i betänkande 2006/07:MJU6 Livsmedelssäkerhet.

Regelverk för märkning

Gemensamma EG-regler har utvecklats för att minska kemiska risker i livsmedel. Lagstiftningen tydliggör att det är företagen som är ansvariga för att de livsmedel som de hanterar är säkra. Det är samtidigt den enskilde konsumenten som slutgiltigt avgör vad hon eller han äter. En aspekt av konsumenternas förmåga att göra medvetna val berör behovet av korrekt märkning.

Det regelverk som finns på området ställer tydliga krav på märkningen av förpackningarna. Märkningsområdet är harmoniserat i EU, vilket betyder att medlemsstaterna följer samma lagstiftning. Gällande EG-direktiv om märkning (Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/13/EG av den 20 mars 2000 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om märkning och presentation av livsmedel samt om reklam för livsmedel) och direktivet om näringsvärdesdeklaration (rådets direktiv 90/496/EEG) har under de senaste åren varit föremål för översyn och omarbeting.

Revideringen har mynnat i ett nytt förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om livsmedelsinformation till kunderna ((KOM (2008) 40), vilket antogs av EG-kommissionen den 30 januari 2008. Med denna nya förordning vill man göra livsmedelsmärkningen tydligare och mer relevant för EU:s konsumenter. Syftet med detta förslag till förordning är att modernisera och förbättra EU:s regler om livsmedelsmärkning så att konsumenterna får de uppgifter de behöver på ett läsligt och lättförståeligt sätt och därigenom lättare kan göra välgrundade val.

Det är även möjligt att använda frivilliga närings- och hälsopåståenden i märkningen och marknadsföringen av livsmedel. Dessa får emellertid endast användas om de är förenliga med bestämmelserna i den nya EU-förordningen om närings- och hälsopåståenden (EG 1924/2006) som gäller sedan den 1 juli 2007. Reglerna gäller alla livsmedel, dvs. även för livsmedel för särskilda näringsändamål, naturligt mineralvatten och för kosttillskott.

Utöver EG-direktiv och lagstiftning finns dessutom nationell frivillig märkning och vissa regler för hur en sådan märkning ska vara utformad. För viss frivillig märkning finns bestämmelser som måste följas om man

väljer att använda en sådan märkning. Det gäller exempelvis s.k. nyckelhålsmärkning. Även riktlinjerna för nyckelhålsmärkning ses för närvarande över.

Regelverk för livsmedelshantering

Efter ett omfattande arbete på EU-nivå förnyades år 2006 regelverket på livsmedelsområdet. Fyra nya EG-förordningar om hygien och kontroll inom livsmedelsområdet trädde i kraft den 1 januari 2006, och den svenska implementeringen genomfördes fr.o.m. den 1 juli. Regelverket innefattar dels två förordningar om hygien, som riktar sig till företagen, förordning (EG) nr 852/2004 och (EG) nr 853/2004, dels två förordningar om kontroll, som riktar sig till kontrollmyndigheterna, förordning (EG) nr 882/2004 och (EG) nr 854/2004. Hygien- och kontrollförordningarna bygger på den grund som lades i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning. Denna förordning fastställer de grundläggande krav som gäller för all livsmedelshantering: främst krav på livsmedelssäkerhet, skyldigheter för livsmedelsföretagare att uppfylla kraven i livsmedelslagstiftningen och att kontrollera att dessa krav uppfylls samt krav på spårbarhet. Hygien- och kontrollförordningarna gäller direkt i alla medlemsstater utan att omformas till nationella föreskrifter.

Området är i stort sett totalharmoniserat inom EU, vilket innebär att ingen medlemsstat kan ha vare sig strängare eller mer liberala bestämmelser. Förändringar har gjorts i lagar, regeringsförordningar och myndighetsföreskrifter för att ta bort dubbelregleringar och för att anpassa författningarnas struktur och nationella kompletterande bestämmelser till EG-rätten. Detta arbete har resulterat i att det svenska regelverket för hela livsmedelskedjan har anpassats till EG-rätten.

Regelverket utgår ifrån att man ser livsmedelshantering som en kedja som hänger ihop. Regelverket tydliggör företagens ansvar för att de livsmedel som de producerar är säkra. Konsumentskyddet ökar samtidigt som företagen får ett flexiblere regelverk att följa där branschvägledning och egenkontroll får en mer framskjuten placering.

Utskottets överväganden

Livsmedelsmärkning och ingredienser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår nio motionsyrkanden (s, fp, mp) om livsmedelsmärkning och produktinnehåll. Huvudsakligen hänvisas till det pågående arbetet i Sverige och EU.

Jämför reservationerna 1 (s, v) och 2 (mp).

Motionerna

En förutsättning för att konsumenten ska kunna göra aktiva val av livsmedel är att det finns tydlig information om produkterna. Ett flertal motionärer efterlyser förbättrad märkning av livsmedel. I motionerna MJ279 (s), MJ282 (s) och MJ337 (s) krävs att det enkelt måste framgå i vilket land produkten är producerad och förädlad. Dessutom måste den information som finns på livsmedlen vara på svenska samt vara lätt att läsa.

Även i motion MJ243 (mp) framhålls vikten av tydlig och lättförstådd kundinformation för att stärka konsumentens möjlighet att prioritera sina inköp. Det är viktigt för konsumenter att i förebyggande syfte kunna välja näringsriktiga och nyttiga livsmedel utifrån ett allmänt hälsoperspektiv (yrkande 2). En annan orsak till att innehållsdeklarationer måste vara tydliga är att konsumenten ska kunna välja bort ämnen som kan orsaka överkänslighet och allergi (yrkande 5).

Vidare krävs i ett antal motioner tydligare märkning av livsmedel som innehåller vissa ingredienser som t.ex. socker, salt och transfetter. Större mängder av socker och salt bör av hälsoskäl kunna undvikas av konsumenterna. I motion MJ316 (fp) begärs att saltinnehållet i livsmedel ska framgå av märkningen. Enligt motion MJ243 (mp) krävs ändrade regler för ingrediensmärkning så att även sockerhalt alltid tydligt framgår i livsmedelsprodukter (yrkande 3). Motionärerna anser att förpackade livsmedel och godis ska förses med innehållsdeklarationer som tydligt visar innehåll av t.ex. socker och fett. Vidare bör innehållsdeklarationer för lösviktsgodis finnas lättillgängliga i butikerna (yrkande 4). I motion MJ418 (s) krävs märkning av kaloriinnehåll även i godis och snacks. Enligt motionären bör, där det är möjligt, matvaror inklusive snacks, godis och läsk förses med innehållsdeklarationer om fetthalt, sockermängd och kaloriinnehåll.

Utskottets ställningstagande

Frågan om livsmedelsinnehåll och märkning av produkter har utförligt behandlats av utskottet tidigare, senast i betänkande 2006/07:MJU6. Utskottet framhöll då att korrekt information om livsmedlen är grundläggande för att konsumenterna ska kunna göra medvetna och därmed från sina utgångspunkter rationella val men påminde om att märkningsområdet är harmoniserat i EU, dvs. att medlemsstaterna följer samma lagstiftning.

Ett nytt förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om livsmedelsinformation till kunderna ((KOM(2008) 40) antogs av EG-kommissionen den 30 januari 2008. Med denna nya förordning ska livsmedelsmärkningen bli tydligare för konsumenterna som därigenom lättare ska kunna göra välgrundade val i livsmedelsbutikerna. Förslaget till förordning har som mål att garantera att livsmedel märks med de viktigaste uppgifterna på ett tydligt och lättläst sätt. Målet med kommissionens förslag är att konsumenterna lätt ska kunna se de viktigaste uppgifterna på livsmedelsmärkningen och att dessa uppgifter ska presenteras på ett någorlunda likvärdigt sätt i EU:s alla medlemsstater. I förslaget fastställs allmänna bestämmelser om hur obligatorisk information bör presenteras vid livsmedelsmärkning. De enskilda medlemsländerna har dock möjlighet att tillämpa ytterligare nationella bestämmelser, under förutsättning att dessa inte strider mot EU-reglerna.

Flera motioner berör frågor om tydligare märkning. Vanlig kritik angående livsmedelsmärkning är att konsumenterna inte kan hitta eller läsa den information de behöver. Viktiga uppgifter kan t.ex. vara tryckta med liten stil eller vara täckta av varumärken eller reklam. I förslaget till förordningen har nu införts allmänna principer för livsmedelsmärkning som livsmedelsindustrin måste följa. Bland annat måste etiketten vara läslig (teckenstorlek på minst 3 mm), tydlig och rättvisande och de frivilliga uppgifterna får inte utformas på ett sätt som gör att de drar uppmärksamheten från de obligatoriska uppgifterna.

Även frågor om överkänslighet och allergier tas upp i motionerna. Förslaget till ny EG-förordning syftar till ett bättre skydd mot allergener. Allergener kan medföra mycket allvarliga hälsorisker, och i förordningen föreslås därför att alla livsmedel som innehåller allergiframkallande ämnen (t.ex. jordnötter, mjölk, senap eller fisk) ska märkas eller också måste förekomsten av allergener anges tydligt på något annat sätt. Detta är ett steg längre än de nuvarande bestämmelserna om märkning av allergener, som endast omfattar färdigförpackade livsmedel. För att ge personer som kan reagera på vissa livsmedel bättre skydd utvidgas de existerande bestämmelserna när det gäller allergimärkning till att också omfatta oförpackade livsmedel. Reglerna ska även gälla mat som säljs på restauranger och i storkök.

Vad gäller möjligheten att välja hälsosamma livsmedel eller välja bort mindre nyttiga ingredienser har utskottet erfarit att en av EG-kommissionens prioriteringar inom folkhälsoområdet är att främja bättre kostvanor

bland EU-medborgarna. En del i denna kampanj är att ge konsumenterna de redskap de behöver för att kunna välja hälsosamma livsmedel. Enligt förslaget till förordning ska alla färdigförpackade livsmedel förses med en näringsdeklaration på paketets framsida. Här ska även framgå hur stor andel av det rekommenderade intaget av vissa ämnen som produkten innehåller. Det ska tydligt anges på förpackningens framsida hur mycket energi, fett, mättat fett och kolhydrater (särskilt socker) och salt som en portion, 100 ml eller 100 g av produkten, innehåller. Dessutom ska man ange hur stor del dessa fem ämnen utgör i förhållande till det rekommenderade intaget, t.ex. rekommenderat dagligt intag.

Förslaget till EG-förordning har utarbetats efter omfattande samråd med konsumentorganisationer, näringslivet och andra berörda parter. Även näringslivet bör kunna dra nytta av de föreslagna nya reglerna eftersom bestämmelserna om livsmedelsmärkning blir tydligare och mer harmoniserade, och de förväntas skapa rättvisa konkurrensvillkor.

Utskottet vill i sammanhanget framhålla att det utöver den obligatoriska märkningen är möjligt att använda frivilliga närings- och hälsopåståenden i märkning och marknadsföring av livsmedel. Dessa får dock bara användas om de är förenliga med bestämmelserna i den nya EG-förordningen om närings- och hälsopåståenden (EG 1924/2006) som gäller sedan den 1 juli 2007. Reglerna gäller alla livsmedel, dvs. även livsmedel för särskilda näringsändamål, naturligt mineralvatten och för kosttillskott, men ska inte påverka tillämpningen av de särskilda EG-bestämmelser som gäller för dessa livsmedelsgrupper. En allmän princip för samtliga påståenden är att de inte får vara felaktiga, tvetydiga eller vilseledande. De får inte heller föranleda tvivel om andra livsmedels näringsmässiga lämplighet, uppmuntra eller tolerera överkonsumtion av ett livsmedel. Påståenden ska bygga på allmänt vedertagen vetenskaplig dokumentation och kunna förstås väl av konsumenten. Reglerna gäller även livsmedel som levereras till restauranger, sjukhus, skolor, matsalar och liknande storhushåll. För många livsmedel kommer företagen dock inte att kunna använda näringspåståenden eller hälsopåståenden. Av förordningen framgår att man vill ”undvika en situation där näringspåståenden eller hälsopåståenden döljer en livsmedelsprodukts samlade näringsegenskaper, vilket kan vilseleda konsumenter som försöker göra ett sunt val i fråga om en balanserad kost”. I förordningen finns därför begreppet näringsprofil. Förekomsten av vissa ämnen eller en produkts näringsprofil kommer att bestämma om en produkt kan förses med ett påstående. Näringsprofiler kommer att definieras utifrån ett livsmedels innehåll av vissa näringsämnen, som exempelvis fett, mättade fettsyror, transfettsyror, sockerarter och salt/natrium. Man kommer också att beakta livsmedlets totala näringsammansättning och förekomsten av näringsämnen som vetenskapligt erkänts ha en hälsoeffekt när näringsprofiler fastställs. Näringsprofilerna ska fastställas av EG-kommissionen senast den 19 januari 2009. Efsa (European Food Safety Authority) arbetar sedan 2007 för EG-kommissionens räkning med att ta fram ett vetenskapligt utlå-

tande om hur dessa näringsprofiler ska se ut. Utlåtandet väntas under våren 2008. När näringsprofilerna är fastlagda kommer 24 månaders övergångstider att gälla.

Frivillig märkning som är till konsumenternas nytta för att välja hälsosammare livsmedel är t.ex. nyckelhålmärkningen som finns sedan 1989. Livsmedelsverkets symbol med det gröna nyckelhålet hjälper konsumenten att hitta livsmedel som är magra och/eller fiberrika. Märkningen är frivillig men för att man ska få märka livsmedel med nyckelhålet måste de uppfylla vissa villkor som bestäms av Livsmedelsverket. Nya villkor för nyckelhålmärkning togs fram 2005. Utskottet har inhämtat att Livsmedelsverket inledde under 2007 arbetet med att revidera en del villkor för nyckelhålmärkta, färdigförpackade livsmedel, främst för att anpassa reglerna till den nya EG-förordningen om närings- och hälsopåståenden (EG 1924/2006). Märkning med nyckelhålet är ett slags näringspåstående och villkoren för att använda sådana regleras i EG-förordningen. Ytterligare fokus kommer bl.a. att läggas på fettkvalitet. För nyckelhålmärkta produkter föreslås ett nytt villkor för maximal halt av industriellt framställda transfetter. Livsmedelsverket bedömer att EG-förordningens övergångsregler tillåter nyckelhålmärkningens nuvarande regler, till dess att de nya villkoren för nyckelhålmärkning börjar gälla.

För konsumenter som är intresserade av innehåll i livsmedel och godis finns på Livsmedelsverkets webbplats information om bl.a. innehåll av transfettsyror, mättade fettsyror, totalt fett och energi i olika livsmedel. Där finns även uppgifter om innehåll (energi, fett, kolhydrat, kostfibrer och järn) i olika slags godis. Enligt verket är information och kommunikation viktigt för att nå målet säkra livsmedel. Verket arbetar med ett brett spektrum av kanaler för att nå konsumenter, lokala och regionala kontrollmyndigheter och livsmedelsbranschen.

I riksdagen har jordbruksministern den 13 februari 2008 svarat på en skriftlig fråga, 2006/07:729, om tydligare märkning av livsmedel. Ministern höll med frågeställaren om att konsumenten inte får bli vilseledd av märkningen men fastställde samtidigt att märkning av livsmedel är ett område där gemensamma regler gäller i hela EU; Sverige kan därför inte ha vare sig strängare eller mindre stränga regler nationellt. Som ett komplement till obligatoriska märkningsuppgifter finns det även frivillig märkning. Ministern noterade vidare att EG-kommissionen nyligen har presenterat ett förslag till en ny förordning om information till konsumenten, dvs. märkning och näringsvärdesdeklaration och försäkrade att Sverige kommer att arbeta aktivt och konstruktivt så att reglerna blir klara och tydliga och att vilseledande märkning undviks.

Utskottet ställer sig positivt till förbättrade regler för livsmedelsmärkning och förutsätter att regeringen fortsätter att arbeta aktivt med att införa ett nytt och tydligare regelverk. Med hänvisning till det anförda och till

det pågående arbetet med revidering av regelverket föreslår utskottet att motionerna MJ243 (mp) yrkandena 2, 3, 4, och 5, MJ279 (s), MJ282 (s), MJ316 (fp), MJ337 (s) och MJ418 (s) lämnas utan vidare åtgärd.

Transfetter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår sju motionsyrkanden (s, m, kd, mp) om begränsningar och märkning av transfetter i livsmedel. Huvudsakligen hänvisas till gällande regelverk och det pågående arbetet i Sverige och EU.

Jämför reservationerna 3 (s, v) och 4 (mp).

Motionerna

Ett antal motioner behandlar frågor om transfetter i livsmedel, gällande såväl förbud och begränsningar av transfetter i livsmedel som märkning av produkter. I motion MJ272 (mp) yrkande 1 krävs att regeringen ska förbjuda användningen av industriellt framställda transfetter i livsmedel. Även i motion MJ355 (s) ställs krav på lagstiftning som reglerar användningen av transfetter i matvaror.

Vad gäller gränsvärden för transfett begärs i motion MJ262 (m) yrkande 2 att Sverige ska, i likhet med Danmark, införa gränsvärden för den tillåtna mängden transfett i livsmedel. Även motionären bakom motion MJ288 (s) hänvisar till det danska exemplet och yrkar för införandet av en gräns för tillåtna mängder transfetter i livsmedel.

Enligt gällande märkningsföreskrifter ska det av innehållsförteckningen framgå om härdat eller delvis härdat fett ingår i produkten. Däremot finns ingen skyldighet att ange härdningsgrad eller andel transfetter i produkterna. Då det är svårt för konsumenterna att veta om ett livsmedel innehåller transfetter krävs i motion MJ262 (m) yrkande 1 att märkning av transfetter på livsmedel ska vara obligatorisk. I motion MJ272 (mp) yrkande 2 framhålls vikten av ett förtydligande av lagstiftningen om konsumentinformation på livsmedelsförpackningar så länge det är tillåtet med transfetter i livsmedel. Med tanke på de risker som transfetter innebär för konsumenten måste dessa tydligt deklarerats på förpackningen. Även motionärerna bakom motion MJ442 (kd) kräver att livsmedelsproducenter ska vara skyldiga att tydligt redovisa om deras produkter innehåller transfetter och i så fall i vilken omfattning.

Utskottets ställningstagande

Frågan om transfetter i livsmedel har utförligt behandlats av utskottet senast i betänkande 2006/07:MJU6.

Vad gäller märkning av transfetter i livsmedel anför utskottet följande. Det finns i dag inget lagkrav att mängden transfettsyror ska framgå av märkningen på förpackningen, men det ska i ingrediensförteckningen stå om fettet eller oljan som använts har härdats. Om en ingrediens anges vara ”härdad” eller ”delvis härdad” kan detta innebära att livsmedlet innehåller industriellt framställda transfetter. Märkningsföreskrifterna täcker inte livsmedel som naturligt innehåller transfettsyror, t.ex. mejeri- och köttprodukter.

Utskottet vill inledningsvis erinra om det ovan redovisade förslaget till ny EG-förordning om märkning av livsmedel som föreligger sedan den 30 januari 2008. Utskottet vill därutöver framhålla att det är möjligt att deklarerat innehåll av transfettsyror som en del av den frivilliga näringsvärdesdeklarationen. Enligt den nya EG-förordningen om närings- och hälsopåståenden (EG 1924/2006) som gäller sedan den 1 juli 2007 finns möjlighet att definiera näringsprofiler utifrån ett livsmedels innehåll av vissa näringsämnen, som exempelvis fett, mättade fettsyror och transfettsyror.

Som ovan anförts, pågår arbete i Sverige med att revidera en del villkor för nyckelhålmärkta livsmedel. Vid omarbetningen kommer ytterligare fokus bl.a. att läggas på fettkvalitet. För nyckelhålmärkta produkter föreslås ett nytt villkor för maximal halt av industriellt framställda transfetter.

Utskottet har vidare inhämtat att Livsmedelsverkets *Riksprojekt 2008* är inriktat på kartläggning av transfettsyror i vissa livsmedel. I projektet kontrolleras fettkvalitet samt märkningsregler i syfte är att följa upp de insatser som industrin gör för att minska innehåll av transfetter. Kontrollerna av livsmedel och märkningen på förpackningarna görs av kommunerna i butiker och hos grossister under året. Ett annat viktigt syfte med projektet är att få ytterligare kunskap om hur mycket transfetter livsmedel på den svenska marknaden innehåller. *Riksprojekt 2008* ingår i Livsmedelsverkets ökade satsning på redlighetsarbetet. Livsmedelsverkets arbete med redlig hantering syftar till att varje livsmedel ska vara vad det utger sig för att vara, så att konsumenten inte blir vilseledd eller lurad. Genom olika kartläggande undersökningar tar verket reda på om det finns redlighetsbrister som ett underlag för riktad offentlig kontroll. Projektet startade i januari 2008 och ska avslutas i början av 2009. Resultaten kommer att användas för riskvärderingar, kommande bedömningar av riktvärden och i Sveriges förhandlingsarbete i EU.

I fråga om begränsning av fetter i livsmedel finns i Sverige inga regler som begränsar mängden transfett i produkter. Sverige har, liksom övriga EU-länder utom Danmark, valt en annan väg än lagstiftning. I stället för att reglera mängden industriellt framställda transfetter har diskussioner förts med livsmedelsindustrin i syfte att få producenterna att använda fett råvaror med en högre andel omättat fett eller minska fettinnehållet. Att utesluta delvis härdade fetter som råvaror i livsmedel kan vara ett sätt, men konsekvensen får inte bli att dessa fetter ersätts med andra fetter med lika högt eller högre innehåll av mättat fett. Sedan mitten av 1990-talet

har mängden transfett i svenska livsmedel sjunkit betydligt. På uppmaning från Livsmedelsverket har den svenska livsmedelsindustrin arbetat målmedvetet med denna fråga och har tagit ansvar för att sänka mängden transfetter i livsmedel. Man säger sig ha nått samma låga nivåer som i Danmark i så gott som alla livsmedel.

I flera motioner hänvisas till det danska förbudet av transfetter i livsmedel. År 2004 införde Danmark nationella regler som innebär att högst 2 % av den totala mängden fett i ett livsmedel får vara industriellt framställt transfett. EG-kommissionen förberedde en eventuell stämning mot Danmark för fördragsbrott, med motivering att regeln innebär ett onödigt handelshinder. Under 2007 ändrade kommissionen sin inställning och accepterade Danmarks nationella lagstiftning. Frågan om de övriga nordiska länderna ska följa Danmarks exempel och förbjuda transfetter i livsmedel har även tagits upp i Nordiska rådet.

Utskottet noterar att arbete med frågor som rör såväl begränsning som märkning av transfetter i livsmedel pågår både nationellt och inom EU. Flertalet av de frågeställningar som tas upp i motionerna MJ262 (m) yrkandena 1 och 2, MJ272 (mp) yrkandena 1 och 2, MJ288 (s), MJ355 (s) samt MJ442 (kd) behandlas inom ramen för detta arbete. Mot bakgrund av det ovan anförda och i avvaktan på resultatet av pågående arbete bör motionerna lämnas utan vidare åtgärd i berörda delar.

Livsmedelstillsatser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motionsyrkanden (s) om livsmedelstillsatser. Huvudsakligen hänvisas till gällande regelverk och det pågående arbetet i Sverige och EU.

Motionerna

Bland övriga tillsatser i livsmedel finns t.ex. konserveringsmedel, färgämnen, sötningsmedel m.m. I motion MJ292 (s) krävs att natamycin ska stoppas som tillsats i livsmedel. Natamycin (som har beteckningen E 235) används för ytbehandling mot mögel av hela ostar. Motionären hänvisar till att natamycin långsiktigt kan öka risken för resistens mot antibiotika hos människor.

I motion So426 (s) framförs problemet med att s.k. kosttillskott kan innehålla förbjudna substanser utan att det anges på innehållsförteckningen. Enligt motionären innebär detta att personer som i god tro ätit kosttillskott kan testa positivt i en dopningskontroll och bli avstängda från idrottsutövande. I yrkande 5 begärs att Livsmedelsverket ska få i uppdrag att utreda hur säkerhet kan skapas om innehållet i kosttillskott som säljs på den svenska marknaden.

Utskottets ställningstagande

Som framhållits ovan är all livsmedelslagstiftning i EU harmoniserad, vilket betyder att medlemsstaterna följer samma lagstiftning; ingen medlemsstat kan ha vare sig strängare eller mer liberala bestämmelser. Lagstiftningen innefattar även livsmedelstillsatser, smakämnen, sötningsmedel och färgämnen. Beträffande tillsatser finns inom EU dels ett övergripande direktiv (rådets direktiv 89/107/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om livsmedelstillsatser), dels flera särdirektiv, vilka är införda i svensk lagstiftning genom föreskrifter. Livsmedelsverkets föreskrifter om tillsatser, LIVSFS 2004:30, är gällande lagstiftning i Sverige. Direktiv 89/107/EEG är för närvarande under översyn.

Vad gäller tillsatser i livsmedel vill utskottet framhålla följande. Livsmedelstillsatser används för att förbättra näringsvärdet i produkter (t.ex. vitaminer) eller för att förbättra livsmedlets hållbarhet, konsistens, färg, smak eller lukt. Teknologiska tillsatser är ämnen som tillsätts livsmedel för att öka hållbarheten (konserveringsmedel, antioxidationsmedel) eller för att påverka konsistens (emulgeringsmedel, stabiliseringsmedel, förtjockningsmedel, klumpförebyggande medel), färg eller smak (smakförstärkare, sötningsmedel, aromämnen). För att livsmedelstillsatser ska få användas krävs enligt lagstiftningen att de måste vara godkända. Innan godkännandet bedöms tillsatsen från hälsosynpunkt där enligt lagstiftningen tre principer ska vara ledande:

- Tillsatsen ska vara vetenskapligt bedömd och inte innebära någon risk i den tilltänkta användningen.
- Tillsatsen ska fylla ett teknologiskt behov; det ska alltså inte vara tillåtet att använda mer än vad som är nödvändigt för att uppfylla syftet med tillsättningen.
- Livsmedlet ska inte förändras så mycket att det kan vilseleda konsumenten.

Vidare ska alla använda tillsatser kunna identifieras av konsumenten. Vid godkännandet får tillsatserna ett s.k. E-nummer där bokstaven E anger att EU har godkänt tillsatsen. Numret är ett identifikationsnummer som EU har utfärdat och som är specifikt för tillsatsen i fråga.

Beträffande tillsatsen natamycin (E 235) konstaterar utskottet att substansen enligt gällande regelverk är en godkänd tillsats i livsmedel. I fråga om medlets inverkan på resistensökning mot antibiotika hos människor hänvisar utskottet till Livsmedelsverkets bedömning av substansen. Enligt verket kan användningen av natamycin inte innebära att resistenta bakteriestammar utvecklas som leder till att det blir svårare att behandla sjukdomar hos människor, eftersom natamycin verkar mot mögel och inte mot bakterier. Natamycin anses även motverka bildning av mögeltoxiner. Substansen binder sig specifikt till ergosterol, en komponent i cellmembranen hos mögel

och jäst. Denna mekanism är av en natur som innebär att resistensutveckling hos känsliga stammar inte har påvisats. Med det anförda avstyrker utskottet motion MJ292 (s).

Vad gäller frågan om substanser i kosttillskott vill utskottet anföra följande. Med kosttillskott menas enligt lagstiftningen livsmedel vars syfte är att komplettera normal kost och vilka utgör koncentrerade källor av näringsämnen eller andra ämnen med näringsmässig eller fysiologisk verkan. Livsmedel definieras i artikel 2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftningen m.m. Med livsmedel avses här ”alla ämnen eller produkter, oberoende av om de är bearbetade, delvis bearbetade eller obearbetade, som är avsedda att eller rimligen kan förväntas att förtäras av människor”. Undantag görs för bl.a. läkemedel och narkotika. Föreskrifterna för kosttillskott omfattar således endast produkter som presenteras och säljs som livsmedel.

De svenska föreskrifterna är baserade på Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/46/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kosttillskott. Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2003:9; innehåller även ändringar i LIVSFS 2003:9 samt LIVSFS 2007:3) om kosttillskott trädde i kraft den 1 augusti 2005. Syftet med de harmoniserade bestämmelserna för kosttillskott är att underlätta konsumentens val vid köp av kosttillskott och ska ge konsumenterna säkra produkter.

I föreskrifterna anges bl.a. hur kosttillskott ska märkas, dvs. vilka uppgifter som ska stå på förpackningen. Syftet är att konsumentens val ska underlättas genom bättre märkningsregler för alla kosttillskott. Kosttillskotten ska märkas med ordet kosttillskott, uppgift om vilket eller vilka ämnen som karakteriserar produkten samt uppgift om lämplig daglig dos och mängden av karakteriserande ämne eller ämnen i dosen. Dessutom ska kosttillskotten förses med en varning om att överdosering kan medföra hälsorisker samt att produkterna i fråga inte ska användas som alternativ till en variationsrik kost.

Föreskrifterna innehåller även en definition av kosttillskott och särskilda regler för vitaminer och mineralämnen som används som ingredienser i kosttillskott. Det finns ett stort antal näringsämnen och andra ingredienser som kan ingå i kosttillskott, bl.a. vitaminer, mineralämnen, aminosyror, essentiella fettsyror, fibrer, olika örter och växtextrakt. För närvarande innehåller föreskrifterna särskilda regler endast beträffande vitaminer och mineralämnen som används som ingredienser i kosttillskott.

Särskilda gemenskapsbestämmelser om andra näringsämnen, eller andra ämnen med näringsmässig eller fysiologisk verkan, som används som ingredienser i kosttillskott kommer att fastställas av EU i ett senare skede när tillräcklig vetenskaplig kunskap om dessa ämnen finns att tillgå. I avvaktan på att sådana gemenskapsbestämmelser antas kan nationella regler

tillämpas. Sverige saknar för närvarande dylika nationella regler. Utskottet utgår dock från att regeringen vid behov undersöker om det finns skäl att utveckla särskilda nationella regler för ingredienser i kosttillskott.

Mot bakgrund av anförda bör motion So426 (s) yrkande 5 lämnas utan vidare åtgärd.

Livsmedelshantering m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår åtta motionsyrkanden (s, m, kd, mp) om småskalig livsmedelshantering, hygienfrågor, m.m. Huvudsakligen hänvisas till gällande regelverk.

Jämför reservationerna 5 (s, v) och 6 (mp).

Motionerna

I ett flertal motioner anförts att livsmedelslagstiftningen inte är anpassad till olika typer av verksamheter, däribland småskalig hantering av livsmedel. Enligt motion MJ206 (s) finns det en del hinder för småskaliga turistföretags utveckling och fortsatta existens, däribland livsmedelslagstiftningen som inte är anpassad till småskalig produktion, förädling och hantering av livsmedel. Livsmedelslagen bör därför ses över.

Enligt motion MJ368 (m) bör det underlättas för den ideella sektorn att hantera livsmedel. Motionären anför att ideella föreningar har drabbats av att lokala tjänstemän har tolkat de nya livsmedelsreglerna som kom i januari 2006 väldigt snävt. Reglerna bör därför ses över så att de ideella verksamheterna även i fortsättningen enklare kan bedriva verksamhet med inslag av mat- eller kaffeservering.

Liknande synpunkter framförs om småskalig livsmedelshantering i förskolor och äldreboenden. Många äldreboenden, skolor och förskolor tvingas att sluta med tillagning av mat på grund av skärpta regler för livsmedelshygien och miljö. I motion MJ268 (m) begärs att miljö- och livsmedelslagstiftningen ses över för att göra det möjligt att fortsätta laga mat lokalt på förskolor och äldreboenden.

I motion MJ217 (kd) begärs att verksamheter där förtäring av livsmedel med en klassificering enligt Livsmedelsverkets vägledning kan bedömas som Låg risk eller Mycket låg risk bör undantas från avgiftsbeläggning. Motionären framhåller att den fasta avgift som en inspektion medför innebär ett betydande inslag i små verksamheters omsättning och förordar i stället principen om att all myndighetsutövning ska vara skattefinansierad.

Vad gäller livsmedelshantering i tillfälliga anläggningar framhålls det i motion MJ239 (mp) att 25 § livsmedelsförordningen (2006:813) bör förändras för att säkra livsmedelshygien. Det bör bli möjligt för myndigheten i den kommun där verksamheten bedrivs att genomföra kontroller för att

säkra livsmedelshygienen. I dag godkänns eller registreras mobila anläggningar vanligtvis i sökandens hemkommun. Konsekvensen av detta blir att många anläggningar inte kontrolleras eftersom verksamheten oftast bedrivs utanför hemkommunerna.

I fråga om livsmedelshygien i restauranger krävs i motion MJ285 (s) att offentliggörande av resultat av kontroller enligt livsmedelslagen ska införas. För att underlätta för konsumenter inför framtida besök hos näringsidkare som lyder under livsmedelslagen borde en GODKÄND-märkning införas. Ett märke med datum för inspektion placeras väl synligt vid entrén, vilket också blir ett offentliggörande av resultatet av en kontroll enligt livsmedelslagen.

En vanlig väg som smittsamma sjukdomar sprids är via livsmedel. I motion MJ334 (m) krävs förebyggande åtgärder för att begränsa smittoriskerna. Enligt motionären skulle man kunna införa hälsointyg, frivilliga intyg eller hälsocertifiering för dem som arbetar med livsmedel.

I motion MJ341 (s) framförs ett krav på att ägare till livsmedelsaffärer, i likhet med restaurangidkare, ska tillhandahålla toaletter för besökare. Motionären anser att offentliga toaletter som kan användas av alla är ett primärt behov som både hjälper människor med funktionshinder och underlättar vardagen för alla andra människor.

Utskottets ställningstagande

Förutsättningarna för småskalig livsmedelsverksamhet har bl.a. behandlats i betänkandena 2006/07:MJU6, 2005/06:MJU8 samt i en fördjupad uppföljning, rapport 2005/06:RFR3 *Förutsättningar för småskalig livsmedelsförädling*. Utskottet har fortsatt att ägna denna fråga uppmärksamhet. Den 17 april 2007 anordnade utskottet en utfrågning i ämnet småskalig livsmedelsförädling, vilken har dokumenterats i rapporten *Miljö- och jordbruksutskottets offentliga utfrågning om förutsättningarna för att bedriva småskalig livsmedelsproduktion* (2006/07:RFR5).

I riksdagen har jordbruksministern den 3 maj 2007 svarat på en skriftlig fråga (2006/07:1071) om villkor och förutsättningar för småskalig livsmedelsproduktion. Ministern hänvisade bl.a. till det nya landsbygdsprogrammet som skulle träda i kraft 2007. Programmet innebär ökade möjligheter för bl.a. livsmedelsföretag att ta del av t.ex. investeringsstöd för förädling av livsmedel, kompetensutveckling, projektsatsningar för olika samarbetsformer, turism och upplevelser. Ministern betonade att enklare regler för företagen är en högt prioriterad fråga för regeringen. Målet är att minska företagens administrativa kostnader för samtliga statliga regelverk med minst 25 % fram till hösten 2010. Detta arbete kommer även att gynna småskaliga eller lokalt baserade livsmedelsföretag och täcker allt från skatte- till miljölagstiftning. Han informerade också om att Jordbruksdepartementet och myndigheterna kommer att arbeta vidare med bl.a. föranklingar av livsmedelslagstiftningen. Livsmedelsverket har i uppdrag att

arbeta kontinuerligt för att underlätta för småskalig livsmedelsproduktion, bl.a. genom att medverka i arbetet att ta fram branschriktlinjer. Livsmedelsverket arbetar även med kommunstödande verksamhet som syftar till att åstadkomma en likvärdig tillsyn i hela landet. Sammantaget ansåg ministern att regeringen aktivt arbetar med åtgärder för att underlätta för småskalig och lokal livsmedelsförädling.

I fråga om regelverket för småskalig livsmedelshantering vill utskottet understryka att det för närvarande pågår ett regelförenklingsarbete både inom Regeringskansliet och vid de myndigheter som berör jordbruksnäringen. Målet för regeringens regelförenklingsarbete är att företagens administrativa kostnader för samtliga statliga regelverk ska minska med minst 25 % till hösten 2010. Regeringens syfte är också att detta regelförenklingsarbete ska leda till en märkbar förändring i företagens vardag.

Ett antal insatser för att stärka den småskaliga livsmedelsproduktionen redovisas i årets budgetproposition (prop. 2007/08:1, utg.omr. 23, bet. 2007/08: MJU2, rskr. 2007/08:93). Riksdagen biföll regeringens förslag att förstärka anslaget 43:14 Konkurrenskraftig livsmedelssektor med 16,6 miljoner kronor och anvisa 31,5 miljoner kronor under anslaget år 2008. Anslaget används för åtgärder inom livsmedelsområdet, främst för att främja exporten av svenska livsmedel och regional utveckling av livsmedelsförädling. Regeringens satsningar på livsmedelsföretag görs bl.a. via landsbygdsprogrammet, t.ex. genom stöd för kompetenshöjande insatser och investeringar för att främja förädling. Regeringen avser att inom ramen för en treårig satsning tillsammans med näringen ta fram en livsmedelsstrategi för att stärka jordbruksnäringens och livsmedelsindustrins konkurrenskraft. Strategin ska syfta till att stärka livsmedelsbranschens konkurrenskraft, underlätta företagande och bidra till tillväxt i hela livsmedelskedjan och på så sätt skapa fler arbetstillfällen.

Vid utskottets behandling av statsbudgeten för år 2008 (bet. 2007/08: MJU2) konstaterades att ett antal insatser för att stärka den småskaliga livsmedelsproduktionen redovisas i årets budgetproposition. Det görs dock inte någon redovisning av resultatet av de insatser som har vidtagits för att förbättra förutsättningarna för den småskaliga livsmedelsproduktionen. Utskottet uttalade att det är mycket viktigt att sådana redovisningar görs i kommande budgetpropositioner. Det vore värdefullt om riksdagen fick en resultatskrivelse med en samlad redogörelse för de åtgärder som har vidtagits med anledning av utskottets uppföljning av den småskaliga livsmedelsproduktionen och en fördjupad analys av resultatet av dessa åtgärder.

Regeringen har i regleringsbrev för 2008 (2007-12-19) givit Konkurrensverket i uppdrag att redogöra för de insatser verket avser att vidta för att öka små och medelstora företags möjligheter att delta i offentlig upphandling, vilket kan underlätta för småskaliga livsmedelsförädlare. Verket ska redovisa förslag till regeländringar och andra åtgärder för att bl.a. undanröja existerande hinder för marknadstillträde.

Vad gäller hanterings- och hygienfrågor vid småskalig livsmedelhantering erinrar utskottet om att livsmedelsproducenter är ansvariga för att de livsmedel de producerar är säkra. Detta regleras i det s.k. hygienpaketet som består av fyra EG-förordningar om livsmedelshygien och officiella kontroller av att företagen följer regelverket. (Se ovan.) I sammanhanget vill utskottet påminna om att livsmedelsområdet i stort sett är totalharmoniserat inom EU, vilket innebär att ingen medlemsstat kan ha vare sig strängare eller mer liberala bestämmelser. Det svenska regelverket för hela livsmedelskedjan har anpassats till EG-rätten.

I fråga om livsmedelshantering i vissa institutioner, som t.ex. skolor och äldreboenden, har den harmoniserade livsmedelslagstiftning som gäller sedan 2006 inte längre det utrymme för det generella undantag som fanns tidigare gällande förskolor och äldreboenden under en viss storlek. Det krävs emellertid inte att t.ex. förskolor måste bygga om sina kök till motsvarande restaurangkök för att leva upp till lagkraven. Utskottet har erfårit att det i många fall är fullt möjligt att godkänna en livsmedelslokal om potentiella faror tas om hand genom en korrekt hantering. Det kan t.ex. handla om tidsmässig separering av olika verksamheter, dvs. att man exempelvis skalar rotfrukterna innan man börjar bereda animaliska livsmedel och att disken hanteras efter att matlagningen är avslutad. Många potentiella faror kan hanteras med hjälp av ett relevant egenkontrollprogram.

Frågan om lokal och småskalig livsmedelshantering har uppmärksamats av regeringen. Livsmedelsverket har den 15 februari 2007 redovisat hur matlagning vid förskolor och äldreboenden kan ske med beaktande av gällande lagstiftning. Syftet med vägledningen *Offentlig kontroll av mindre förskolor, fritidshem och särskilda boenden m.m. (2007-02-14)* är att underlätta för kontrollmyndigheterna och deras personal att bedöma hur företagare uppfyller relevanta krav i förordning (EG) 852/2004 om livsmedelshygien vid sådana skolor och institutioner som före 2006 var undantagna från kraven i livsmedelslagstiftningen. Verksamheterna vid sådana institutioner skiljer sig också från andra storhushåll på så sätt att det förekommer matlagning i pedagogiskt syfte där barn, äldre eller funktionshindrade deltar samt att utrymmen där livsmedelshantering sker ofta är begränsade. Vägledningen tar upp vissa frågeställningar kring barns och boendes deltagande i matlagningen. Enligt Livsmedelsverket hindrar lagstiftningen inte barn att delta i matlagning i pedagogiskt syfte på förskolor, fritidshem och mindre skolor. Bestämmelserna innebär att den som är ansvarig för verksamheten också ansvarar för att den mat som serveras är säker. Med rätt förberedelser och bra rutiner är det fullt möjligt att kombinera barns medverkan i pedagogisk matlagning med hög matsäkerhet.

Utskottet anser att det är av största vikt att det finns fortsatt möjlighet till lokal tillagning och servering av livsmedel, t.ex. vid förskolor, skolor, äldreboenden och vid ideella föreningars sammankomster. Utskottet utgår ifrån att de ideella föreningarna, såsom idrottsföreningar, samfund etc., enkelt bör kunna bedriva verksamhet med inslag av mat- eller kaffeserver-

ing. Enligt gällande lagstiftning finns möjligheter att tillåta småskalig hantering av livsmedel. Utskottet utgår vidare ifrån att riktlinjer som tillåter sådan småskalig hantering av livsmedel tydliggörs och vid behov utvecklas. Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motionerna MJ268 (m) och MJ368 (m) lämnas utan vidare åtgärd i den mån de inte kan anses tillgodosedda. Mot bakgrund av det ovan anförda om regelförenkling och med hänvisning till gällande regelverk bör även motion MJ206 (s) lämnas utan vidare åtgärd.

I fråga om avgifter för inspektion har utskottet erfarit att i princip all kontroll enligt livsmedelslagen ska finansieras med avgifter. Hur stor avgift som ska betalas avgörs av hur stort kontrollbehovet bedöms vara. Kontrollbehovet utgår från den risk som en verksamhet innebär. Det är den ansvariga kontrollmyndigheten, i de allra flesta fall kommunerna, som ska fastställa avgiftens storlek. I lagstiftningen ges inget utrymme för att låta även en verksamhets driftsform avgöra kontrollens omfattning och avgiftens storlek. Dock ska poängteras att det krävs en viss omfattning och en viss regelbundenhet för att en verksamhet ens ska betecknas som ett livsmedelsföretag och det är först då verksamheten ska bli föremål för kontroll. Med det anförda föreslår utskottet att motion MJ217 (kd) lämnas utan vidare åtgärd.

Antalet tillfälliga arrangemang ökar i Sverige och med dem antalet kringresande livsmedelsanläggningar. Enligt 8 § andra stycket Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2005:20) om livsmedelshygien ska en mobil anläggning godkännas eller registreras i den kommun där den huvudsakliga verksamheten förekommer. Inspektioner av verksamheten får senare utföras av den behöriga myndigheten i kommunen som registrerat eller godkänt anläggningen. I praktiken handläggs många ärenden i sökandens hemkommun. Mobila anläggningar blir därmed svåra att kontrollera på plats där verksamheten bedrivs utanför hemkommunen. Enligt uppgift från Jordbruksdepartementet är det möjligt enligt 14 § livsmedelslagen att överlåta kontroll av enskilda livsmedelsanläggningar till en annan kommun. Denna möjlighet torde finnas även för kontroll av kringresande livsmedelsanläggningar. Utskottet har inhämtat att frågan för närvarande övervägs på Jordbruksdepartementet i syfte att finna en lösning på problemet med bristande kontroller av mobila anläggningar. Med det anförda föreslås att motion MJ239 (mp) lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

Vad gäller framställningen om en GODKÄND-märkning av restauranger noterar utskottet att motionsyrkandet ligger mycket nära förslaget i proposition 2005/06:214, *Offentliggörande av resultat av livsmedelskontroll*, även kallad ”smileypropositionen”. Denna proposition lades fram av den förra regeringen men återkallades av den nuvarande regeringen innan den behandlats av riksdagen. Skälen som anfördes mot förslaget var bl.a. den bristande likvärdighet som finns i kontrollen i olika kommuner samt de ökade kostnader och den administrativa börda märkningen skulle rendera. I riksdagen har jordbruksministern den 7 mars 2007 svarat på en

skriftlig fråga, 2006/07:749, om återkallande av ”smileypropositionen”. Han anförde då att livsmedelskontrollen är ett viktigt redskap för att säkerställa att de livsmedel som finns på marknaden är säkra. Ministern ville dock betona att även om det är kontrollmyndigheterna som utför kontrollen så är det livsmedelsföretagaren som ansvarar för att de varor som säljs är säkra. Detta säkerställer företagen genom väl fungerande rutiner och egenkontrollprogram. Vidare ska kontrollen ske på ett effektivt sätt som inte i onödan belastar företagen med kostnader samtidigt som kontrollen ska vara rättssäker och säkerställa en livsmedelshygieniskt säker hantering. Livsmedelslagstiftningen stadgar att kontrollen ska finansieras med årliga avgifter som betalas av företagen. Livsmedelsverket tillsammans med kommunerna och länsstyrelserna har ett viktigt ansvar att ständigt utveckla, förbättra och effektivisera kontrollen. Ministerns avsikt var att följa frågan och om behov uppkommer vidta lämpliga åtgärder för att bibehålla en ändamålsenlig och effektiv kontroll. Med det anförda avstyrker utskottet motion MJ285 (s).

Varje livsmedelsföretagare är ansvarig för att all personal som hanterar livsmedel har relevant kunskap om livsmedelshygien och livsmedelshantering. Utskottet har inhämtat att regeringen den 14 februari 2008 har givit Livsmedelsverket i uppdrag att utreda och lämna förslag på ett frivilligt körkort som företagen kan använda för att säkerställa kompetensen hos personal som hanterar livsmedel. Detta bör kunna leda till minskad kontrolltid och dessutom vara en förtroendestärkare gentemot kunderna. Om hygienkörkortet införs kommer det att bygga på frivillighet och erbjudas hundratals anställda i livsmedelsbranschen. Arbetet med att lämna förslag på hur ett körkort för yrkesmässig hantering av livsmedel skulle kunna utformas och införas baseras på Livsmedelsverkets rapport om livsmedelshygienisk kompetens inom livsmedelsföretagen som överlämnades till regeringen 21 juni 2006. I rapporten föreslog Livsmedelsverket införandet av miniminivåer för utbildningen av dem som yrkesmässigt hanterar livsmedel. Livsmedelsverket föreslog också att livsmedelsföretagen ska vara skyldiga att skriftligen redovisa att utbildningskraven är uppfyllda för att få sina anläggningar godkända. Uppdraget ska redovisas för regeringen senast den 1 december 2008. Med hänvisning till gällande livsmedelslagstiftning och mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet att motion MJ334 (m) lämnas utan vidare åtgärd.

Vad gäller kravet om besökstoaletter i livsmedelaffärer har utskottet behandlat en snarlik motion i betänkande 2006/07:MJU6. Utskottets tidigare bedömning att det inte torde vara förenligt med gällande livsmedelslagstiftning att tillåta allmänna toalettutrymmen i livsmedelsbutiker kvarstår. Därmed avstyrks motion MJ341 (s).

Dricksvatten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande (v) om en kampanj för användning av kranvatten.

Jämför reservation 7 (v).

Motionen

I motion MJ365 (v) yrkande 5 begärs att Livsmedelsverket ges i uppdrag att i samråd med andra berörda vattenmyndigheter genomföra en informationskampanj för ökad användning av kranvatten. Motionärerna anför att kommunerna via sina kommunala vattenverk har ett kraftfullt instrument som bör användas för att främja ett ökat användande av kranvatten av klimat- och hälsoskäl. Eftersom vattenfrågor och vattnets användning som livsmedel ligger inom ett flertal myndigheters ansvarsområden, bör berörda vattenmyndigheter genomföra en informationskampanj för ökad användning av kranvatten relativt konsumtionen av buteljerat vatten.

Utskottets ställningstagande

På olika håll pågår kampanjer eller andra aktiviteter för att öka användningen av kranvatten. VA-verkens branschorganisation Svenskt Vatten företräder livsmedelsindustrier och ledande miljövärdhetsföretag i landet. Svenskt Vatten organiserar samarbete och kunskapsspridning, bl.a. vill man uppnå att produktion och distribution av dricksvatten accepteras som en viktig del i livsmedelsförsörjningen. Medlemmarna i Svenskt Vatten levererar dricksvatten och tar emot avloppsvatten från mer än 8 miljoner människor. I tävlingen ”Sveriges godaste kranvatten 2005” bedömde landets ledande vinprovare och matskribenter kranvatten från 178 av landets kommuner. En liknande tävling hölls 1997. Syftet med tävlingen var att visa att det svenska kranvattnet håller hög klass och utgör en fantastisk naturresurs.

Andra kampanjer har inriktats på att minska konsumtionen av buteljerat vatten och därmed öka användningen av kranvatten. Konsumentföreningen Stockholm (KfS) initierade t.ex. i augusti 2007 en intensiv debatt om vattenkonsumtion. I KfS rapport *Totala koldioxidutsläpp från konsumtion av buteljerat vatten i Sverige* framgick att Sveriges konsumtion av flaskvatten 2006 orsakade utsläpp på ca 34 000 ton koldioxid. Utsläppen uppstår främst då flaskorna tillverkas och transporteras. Försäljningsstatistiken under hösten 2007 visade att dagligvaruhandelns försäljning av buteljerat vatten minskade med 11 % jämfört med samma period 2006. För hela året var minskningen 4,14 %. Vidare visade en uppföljande undersökning i november 2007 att 78 % av svenskarna hade uppmärksammat debatten om flaskvattnet. 17 % av dem som brukade dricka flaskvatten innan debatten

startade uppgav att de hade minskat sin konsumtion eller slutat dricka flaskvatten helt. KfS undersökning om konsumenternas attityder till vatten på flaska genomfördes av undersökningsföretaget Skop under perioden den 17 oktober–3 november 2007. Resultatet redovisas i *Rapport till Konsumentföreningen Stockholm om buteljerat vatten – oktober/november 2007*. Med det anförda föreslår utskottet att motion MJ365 (v) yrkande 5 lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Livsmedelsmärkning, punkt 1 (s, v)

av Anders Ygeman (s), Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Wiwi-Anne Johansson (v), Helén Pettersson i Umeå (s) och Dan Nilsson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:MJ279, 2007/08:MJ282 och 2007/08:MJ337 samt avslår motionerna 2007/08: MJ243 yrkandena 2–5, 2007/08:MJ316 och 2007/08:MJ418.

Ställningstagande

I dag finns det mängder av livsmedelsvaror att välja mellan för konsumenten. Men en förutsättning för att konsumenten ska kunna göra aktiva val av livsmedel är att det finns tydlig information om produkterna. Det finns i dag inte tillräckligt tydliga regler på det här området, vilket i praktiken innebär att konsumenten ofta saknar den information som behövs för att kunna göra ett aktivt val.

Om man vill köpa produkter från ett visst land, måste det enkelt framgå i vilket land produkten är producerad och förädlad. Det måste tydligt framgå om produkten har sitt ursprung i ett visst land och är förädlad i ett annat. Det borde också vara en självklarhet att den information som finns på livsmedlen är på svenska samt att den är lätt att läsa. Detta bör ges regeringen till känna.

2. Livsmedelsmärkning, punkt 1 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:MJ243 yrkandena 2–5 och avslår motionerna 2007/08:MJ279, 2007/08:MJ282, 2007/08:MJ316, 2007/08:MJ337 och 2007/08:MJ418.

Ställningstagande

Det är viktigt att kundinformation är tydlig och lättförstådd så att konsumenterna har möjlighet att prioritera näringsriktiga, hållbara och nyttiga livsmedel. Konsumenter ska enkelt kunna välja produkter utifrån ett allmänt hälsoperspektiv i förebyggande syfte. Tydliga innehållsdeklarationer är även viktiga för konsumenter som vill kunna välja bort vissa ämnen och produkter som kan orsaka överkänslighet och allergi.

Vidare bör reglerna för ingrediensmärkning ändras så att även sockerhalt alltid tydligt framgår i livsmedelsprodukter. Förpackade livsmedel och godis ska förses med innehållsdeklarationer som tydligt visar innehåll av t.ex. socker och fett per 100 gram. Även lösviktsgodis bör ha en tydlig innehållsdeklaration som i butiken finns lättillgänglig för konsumenter. Detta bör ges regeringen till känna.

3. Transfetter i livsmedel, punkt 2 (s, v)

av Anders Ygeman (s), Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Wiwi-Anne Johansson (v), Helén Pettersson i Umeå (s) och Dan Nilsson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:MJ288 och 2007/08:MJ355 samt avslår motionerna 2007/08:MJ262 yrkandena 1 och 2, 2007/08:MJ272 yrkandena 1 och 2 samt 2007/08:MJ442.

Ställningstagande

I Danmark tillåts inte livsmedel som har mer än 2 % transfetter. Från svensk sida har vi satt vår tilltro till en självsanering inom livsmedelsindustrin. Men det har hittills inte gett tillräckliga resultat. Vi bör följa det danska exemplet och införa en gräns för hur mycket transfetter som ska finnas i våra livsmedel. I likhet med Danmark måste en lagstiftning som reglerar användningen av s.k. transfetter i olika matvaror som säljs i handeln införas. Detta bör ges regeringen till känna.

4. Transfetter i livsmedel, punkt 2 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:MJ272 yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna 2007/08:MJ262 yrkandena 1 och 2, 2007/08:MJ288, 2007/08:MJ355 och 2007/08:MJ442.

Ställningstagande

Vi anser att det är oacceptabelt att livsmedelsindustrin får fortsätta att använda transfetter i matvaror. Vi föreslår därför att regeringen ska följa det danska exemplet och i likhet med Danmark helt förbjuda användningen av industriellt framställt transfett i livsmedel. Detta bör ges regeringen till känna.

5. Livsmedelshantering m.m., punkt 4 (s, v)

av Anders Ygeman (s), Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Wiwi-Anne Johansson (v), Helén Pettersson i Umeå (s) och Dan Nilsson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:MJ285 och avslår motionerna 2007/08:MJ217, 2007/08:MJ239, 2007/08:MJ268, 2007/08:MJ334 och 2007/08:MJ368.

Ställningstagande

För att underlätta för konsumenter inför framtida besök hos näringsidkare som lyder under livsmedelslagen borde en GODKÄND-märkning införas. Ett märke med datum för inspektion placeras väl synligt vid entrén, vilket också blir en sorts offentliggörande av resultat av kontroller enligt livsmedelslagen. Detta bör ges regeringen till känna.

6. Livsmedelshantering m.m., punkt 4 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:MJ239 och avslår motionerna 2007/08:MJ217, 2007/08:MJ268, 2007/08:MJ285, 2007/08:MJ334 och 2007/08:MJ368.

Ställningstagande

Antalet tillfälliga arrangemang ökar och med dem också antalet kringresande livsmedelsanläggningar. Enligt 8 § andra stycket Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2005:20) om livsmedelshygien ska en mobil anläggning godkännas eller registreras i den kommun där den huvudsakliga verksamheten förekommer. Många anläggningar kontrolleras aldrig eftersom de i hemkommunen inte har någon verksamhet och eftersom det endast är den behöriga myndigheten i kommunen som registrerat eller godkänt anläggningen som får utföra inspektioner av verksamheten. Ett tillfälligt arrangemang och en mobil anläggning innebär alltid provisoriska förhållanden. Det är därför djupt otillfredsställande att dessa anläggningar numera inte kan kontrolleras när verksamheten pågår.

Regeringen bör snarast se över 25 § livsmedelsförordningen (2006:813) så att det blir möjligt för myndigheten i den kommun där verksamheten bedrivs att genomföra kontroller för att säkra livsmedelshygien. Detta bör ges regeringen till känna.

7. Dricksvattenskampanj, punkt 6 (v)

av Wiwi-Anne Johansson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:MJ365 yrkande 5.

Ställningstagande

Kommunerna har via sina kommunala vattenverk ett kraftfullt instrument som bör användas för att främja ett ökat användande av kranvatten av klimat- och hälsoskäl. Vattenfrågor och vattnets användning som livsmedel ligger inom ett flertal myndigheters ansvarsområden. Ett uppdrag bör ges till Livsmedelsverket att i samråd med andra berörda vattenmyndigheter

genomföra en informationskampanj för ökad användning av kranvatten relativt konsumtionen av buteljerat vatten och läskedrycker av klimat- och hälsoskäl. Detta bör ges regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007

2007/08:So426 av Lars Lilja och Britta Rådström (båda s):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Livsmedelsverket ska få i uppdrag att utreda hur säkerhet kan skapas om innehållet i kosttillskott som säljs på den svenska marknaden.

2007/08:MJ206 av Karin Åström och Kristina Zakrisson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om livsmedelslagen.

2007/08:MJ217 av Annelie Enochson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verksamheter där förtäring av livsmedel med en klassificering enligt Livsmedelsverkets vägledning kan bedömas som Låg risk eller Mycket låg risk bör undantas från avgiftsbeläggning.

2007/08:MJ239 av Jan Lindholm (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att förändra 25 § livsmedelsförordningen för att uppnå den ökade säkerhet som önskas.

2007/08:MJ243 av Gunvor G Ericson m.fl. (mp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av tydlig och lättförstådd kundinformation för att stärka konsumentens möjlighet att prioritera näringsriktiga, hållbara och nyttiga livsmedel.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ändrade regler för ingrediensmärkning så att även sockerhalt alltid tydligt framgår i livsmedelsprodukter.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om innehållsdeklarationer av godis.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om så tydliga innehållsdeklarationer att konsumenten kan välja bort ämnen som kan orsaka överkänslighet och allergi.

2007/08: MJ262 av Marie Weibull Kornias och Finn Bengtsson (båda m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att märkning av transfett på livsmedel bör vara obligatorisk.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör införa gränsvärden för transfett i livsmedel.

2007/08: MJ268 av Jan Ericson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att miljö- och livsmedelslagstiftningen bör ses över för att göra det möjligt att fortsätta laga mat lokalt på förskolor och äldreboenden.

2007/08: MJ272 av Gunvor G Ericson m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att följa det danska exemplet och helt förbjuda användningen av industriellt framställda transfetter i livsmedel.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av ett förtydligande av lagstiftningen om konsumentinformation på livsmedelsförpackningar så länge det är tillåtet med transfetter i livsmedel.

2007/08: MJ279 av Kerstin Engle (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ursprungsmärkning av varor i handeln.

2007/08: MJ282 av Christin Hagberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att få till stånd en bättre ursprungsmärkning av livsmedel i handeln.

2007/08: MJ285 av Eva-Lena Jansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa offentliggörande av resultat av kontroller enligt livsmedelslagen.

2007/08: MJ288 av Ameer Sachet (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om transfetter.

2007/08: MJ292 av Håkan Juholt (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stoppa natamycin som tillsats i livsmedel.

2007/08: MJ316 av Christer Winbäck (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om märkning av saltinnehåll i livsmedel.

2007/08: MJ334 av Reza Khelili Dylami (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om smittspridning via livsmedel.

2007/08: MJ337 av Marina Pettersson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ursprungsmärkning av livsmedel.

2007/08: MJ341 av Catharina Bråkenhielm (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kravet på restaurangidkare att tillhandahålla toaletter även ska gälla ägare till livsmedelsaffärer.

2007/08: MJ355 av Peter Hultqvist och Kurt Kvarnström (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lagstiftning gällande transfetter i matvaror.

2007/08: MJ365 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (v):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att uppdrag bör ges till Livsmedelsverket att i samråd med andra berörda vattenmyndigheter genomföra en informationskampanj för ökad användning av kranvatten.

2007/08: MJ368 av Elisabeth Svantesson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att underlätta för den ideella sektorn att hantera livsmedel.

2007/08: MJ418 av Lars Lilja och Britta Rådström (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kaloriinnehåll i godis och snacks.

2007/08: MJ442 av Chatrine Pålsson Ahlgren och Rosita Runegrund (båda kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om livsmedelstillverkarens skyldighet att tydligt redovisa om, och i så fall i vilken omfattning, deras produkter innehåller transfetter.